HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אכלה סמדר רבי יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר וחכ"א רואין כמה היתה יפה וכמה היא יפה רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אכלה פגים או בוסר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר קתני מיהת וחכ"א רואין אותן כמה היתה יפה וכמה היא יפה ולא קתני בששים אלא מאי אית לך למימר בששים ה"נ בששים אמר אביי ר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל אמרו דבר אחד ר' יוסי הגלילי הא דאמרן רבי ישמעאל דתניא(א) [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וק"ו להקדש ולא תימא כרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה הואי אי שמינה הואי דאמר קום שלים שמינה במיטב דאיכא השתא דהכי לא אמרינן מאי טעמא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא במיטב דלקמיה ומאי ניהו כי היאך דסליק אמר מר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש במה דברים אמורים שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים הא סמדר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר אימא סיפא אכלה פגים או בוסר הוא דרואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר הא סמדר רואין אותן כמה היא יפה וכמה היתה יפה אמר רבינא כרוך ותני בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים אבל אכלה סמדר פגין או בוסר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר אי הכי ר"ש בן יהודה היינו רבי יהושע איכא בינייהו ° כחש גופנא ולא מסיימי אביי אמר מסיימי ומסיימי מאן תנא דחייש לכחש גופנא ר"ש בן יהודה היא דתניא(ב) ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בן מנסיא אונס אינו משלם את הצער מפני שסופה להצטער תחת בעלה אמרו לו אינו דומה נבעלת ברצון לנבעלת באונס אמר אביי הני תנאי ור"ש בן יהודה אמרו דבר אחד רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן הני תנאי מאי היא דתניא רבי יוסי אומר נכי חיה בן עזאי אומר נכי מזונות מ"ד נכי חיה כ"ש נכי מזונות ומ"ד נכי מזונות אבל נכי חיה לא דאמר ליה אתתא דידי פקיחא היא ולא מבעיא חיה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבוד עובדא כוותיה דר"נ בששים לישנא אחרינא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שמו דקלא אגב קטינא דארעא [א]והלכתא כוותיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע בדקלא דארמאה [ב]והלכתא כוותיה דריש גלותא בדקלא פרסאה אליעזר זעירא

סמדר. ענבים דקין בהתחלתן לאחר שפרחו מיד: (א) **וכמה היא יפה.** הקרקע לימכר כשהיא סמדר ולהקל באו: **בד"א.** (ב) בנישומין אגב קרקע: **בזמן שאכלה לולבי גפנים.** (ג) האשכולות נראה בחניטת הגפנים וניכר ועדיין לא פרח להיות הענבים גמורים והוא לולב וכן יחור בתאנים: **אבל אכלה פגים.** בתאנה או בוסר בענבים שהן כפול הלבן והוו כפירות גמורים רואין אותן כו': **נזוקין מן העידית.** אותה שומא ששמו ב"ד מאה או מאתים יגבה קרקע במאה או במאתים מן העידית שבנכסיו: **ולא תימא.** דהאי מיטב של ניזק דקאמר ר' ישמעאל וקשיא לן בפ"ק(ד) אכלה כחושה משלם שמינה ותרצה רב אידי כגון שאכלה כו' דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכחושה הוא דמשלם אלא מאי מיטב דניזק דקאמר ר' ישמעאל לאו בספיקא איירי וה"ק אותה ערוגה שאכלה ישלם כפי מה שהיתה ראויה להטיב ולהשביח לקמיה: **כי היאך דסליק.** בימות הקציר: **סמדר.** לאחר שפרחו הענבים מיד ולולבין קודם שפרחו: **כרוך ותני.** הוסיף סמדר עמהם במשנה: **כחש גופנא.** לנכות מן התשלומין מה שיכחישו הענבים בגפנים אם יעמדו שם עד הבציר שתמיד יונקים לחלוח הגפן: **אביי אמר מסיימי ומסיימי ומאן תנא דחייש לכחש גופנא ר"ש.** דשמעת ליה בדוכתא אחריתי: **שסופה להצטער.** אלמא מנכין מן התשלומין כפי מה שעתידה להכחיש: **נכי חיה.** בדמי ולדות קמיירי דמנכה לו מה שהבעל עתיד ליתן בשכר המיילדת ונזק האשה שהיא נזוקה ומצטערת עכשיו יותר משיש לה חיה הרי הוא משלם לאשה נזק וצער ונמצא הכל בכלל ומדמי ולדות שהוא נותן לבעל מנכין שכר חיה: **נכי מזונות.** שהוא צריך להוסיף על מזונות אשתו בימי קישויה והשתא אין קישוי. אלמא מנכינן מה שהוא עתיד להוציא: **דקלא פרסאה.** חשוב הוא מאד ונישום בפני עצמו:

מסאני

אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר. ואפילו אם נתקלקל המשויירת משלם כענבים העומדות ליבצר ודוקא בסמדר דענבים פעמים שאלו מתקלקלים ואלו ניצולים לפיכך אין נידונין במשוייר אבל תבואה רגילה להתקלקל כולה יחד ובחזיז מודה ר' יהושע או כרבי יוסי הגלילי או כרבנן ובתבואה גדולה כמו סמדר בענבים יסבור כמשוייר שבו אי נמי בתבואה לא קנסו כל כך כמו בענבים ולא יהא נידון כמשוייר שבו לרבי יהושע ונראה דאע"ג דאמר ר' יהושע רואין אותן כאילו עומדות ליבצר מ"מ שמין אותן אגב קרקע דהא ר"ש נמי קאמר הכי בפגים או בוסר וע"כ אגב קרקע שמין אותן כיון דצריכי לשדה (ג) ובפירות גמורים דוקא קאמר רבי שמעון דמשלם פירות גמורים במשנתנו:

ומאי ניהו כי היאך דסליק. הכא משמע דסבר אביי דפליגי דנידון במשוייר שבו והקשה ר"ת דבריש הניזקין (גיטין דף מח: ושם) ס"ל לאביי דפליגי אי שיימינן בניזק או במזיק וי"ל אע"ג דמשמע דפליגי אי במזיק אי בניזק דהא תניא פ"ק (דף ז.) בהדיא מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר כו' מ"מ משמע ליה לאביי דבמשוייר נמי פליגי מדקאמר ר"ע לא בא הכתוב דמשמע שרוצה לומר לא בא הכתוב להחמיר על המזיק כמו שאמרת אלא דוקא לגבות לנזקין מן העידית לבד ואי בעידית לחודיה פליגי א"כ לא היה ר' ישמעאל מחמיר על המזיק טפי מר"ע אלא אדרבה היה ר"ע מחמיר טפי דאין חייב לקנות מעידית דניזק אם אין לו כדפרישית בפ"ק (דף ו: ושם ד"ה כגון): **ר'** שמעון בר יהודה היינו רבי יהושע. תימה אמאי לא קאמר כרוך ותני בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים וסמדר וי"ל משום דאין שייך לכלול סמדר בהדי לולבים דלא הוה ליה להזכיר לולבים אלא הכי ה"ל למימר בד"א בזמן שאכלה סמדר אבל בהדי פגים ובוסר שייך לכוללו שפיר דטעמא משום דחשיב כפגין:

איכא בינייהו כחש גופנא ולא מסיימי. וא"ת לימא תנא בתרא לטפויי ולהחמיר בתשלומין קאתי כדאמר בריש המוכר פירות (ב"ב דף צג:) וי"ל דשאני הכא דדלמא לא בא לטפויי כי אם על חכמים דאמילתייהו דרבנן קאי:

מאן תנא דחייש לכחש גופנא ר"ש היא. אביי בא לומר דמסיימי שפיר ולא לאפוקי רבנן דפליגי עליה דר"ש באונס קאתי דאינהו נמי חיישי וטעמייהו משום דאינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון כדקאמרי: **אונס** אינו משלם את הצער. בפרק אלו נערות (כתובות דף לט. ושם)(ה) גבי הא דתנן האונס נותן את הצער בעי בגמרא צער דמאי אע"פ דדבר פשוט הוא שיש צער גדול לבתולה שנבעלה מתחילה כשמשיר בתוליה ורוב קטנות חולות מזה היינו משום דצער דהסרת בתולים פשיטא ליה דלא משלם לפי שסופה להצטער תחת בעלה דתנא דמתניתין דהתם חייש לכחש גופנא מדקתני שהאונס נותן את הצער ומפתה פטור ומדפטרינן מפתה אלמא חייש לכחש גופנא מה שסופה להצטער תחת בעלה הלכך בעי צער דמאי:

מסורת הש"ס

(א) לעיל ו: גיטין מח:,
(ב) כתובות לט. [ע"ש],
(ג) נ"ל האשכול יעב"ץ,
(ד) [דף ו:], (ה) [ד"ה צער],

◆

רבינו חננאל

אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר, וחכמים אומ' רואין אותה כמה היתה יפה וכמה היא יפה. ולא קתאני בששים, אלא על כורחיך בששים, הכא גבי עצמו נמי בששים. **כשאכלה לולבי גפנים וייחורי תאנים.** פי' לולבין הפרחים שעולין בשורש האילן. וי"א לב האילן. **איכא בינייהו כחש גפנא וכו'.** פיר' אילו היה סמדר זה נשאר בגפן עד שיגמר ענבים ליבצר היה מכחיש בגפן ויונק לחלוחית העץ... ועכשיו כשאכלו סמדר נשאר כח העץ במקומו. אחד אומר שפוחתין לניזק מן.... לו לתבע ... הכחש שהיה מכחיש גפנו. ואינו מבורר איזה מהן אית ליה ... ר' שמעון... אונס אינו משלם צער מפני שסופה להצטער ... תנאי דתניא ר' יוסי אומ' כשמשלם דמי ול[דות] ... השכר שהיה נותן למילדת מה... בן עזאי אומר נכי מזונות. פי' בימי לידתה שהיולדת כחולה [ו]צריכה מטעמים יפים וטובים ומתוקים. **אגב קטינא דארעא.** פי' שדות קטנות. **והלכתא כוותיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע בדיקלא ארמאה,** שהוא קל וכחוש ששמין אותו אגב שדה שיש ששים דקלים כמה שוה, וכשנקצץ אחד מהם ונשארו חמשים ותשעה דקלים כמה שוה, ומה שיש ביניהם משלם המזיק. והלכתא כוותיה דריש גלותא בדיקלא פרסאה, דאמרינן לעיל ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה. אתא לקמיה דריש גלותא, אמר ליה הנהו לדידי חזו לי תלתא תלתא בקינא הוו קיימי והוו שוו מאה זוזי. זיל הב ליה תלתין ותלת ותילתא. ודוקא דיקלא פרסאה דהוא חשוב מאד עבדינן כוותיה ונישום בפני עצמו, אבל ההוא קשבא דדן ריש גלותא דיקלא ארמאה הוה ולפיכך דנייה רב נחמן בששים. והאי מאן דקץ כופרא דחבריה, דהיינו בוסר, דכופרא שייך בתמרים ובוסר בענבים, אם קץ שיימינן ליה בששים עם הקרקע, דהכל בכלל, שהקונה קרקע בפירותיו נותן עיניו קצת בשבח שלאחר זמן. הילכך שיימינן בששים עם הקרקע כר' אלעזר זעירי וכדשמואל. וכן פסק ר"ח זצ"ל.

עין משפט נר מצוה

מה א ב מיי' פ"ד מהלכות נזקי ממון הלכה יד סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שלד סעיף ו:

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמה היתה יפה: (ב) ד"ה בד"א דנישומין אגב: (ג) תום' ד"ה אכלה כו' דצריכי לשדה דבפירות:

◆

גליון הש"ס

גמ' כחש גופנא. עיין בב"מ דף קד ע"ב ובתוספות שם ד"ה סבר:

◆

מוסף רש"י

מיטב שדהו של ניזק. השתא משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חבירו שמין ערוגה יפה שבכל שדה הניזק ונותן לו דמיה ואפילו היתה זו כחושה (גיטין מח:) שאם אכלה ערוגה בשדהו שמין ערוגה משובחת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונותן לו (לעיל ו:). **לא בא הכתוב.** להחמיר עליו לשלם יותר ממה שהזיק, **אלא לגבות לנזקין,** שיעור דמי נזקו כמות שהוא, **מן העידית.** שאם אין לו מעות ורוצה לפרוע לו קרקע בשומא צריך ליתן לו מקרקע מעולה שלו (גיטין מח:) **מן העידית** של מזיק, דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו, נותן לו מיטב שדותיו שוה **אותן דמים** (לעיל ו:). **כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות.** והיו בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו (גיטין מח:) ויש שם ערוגות שמנות וטעונות פירות הרבה, וכחושות וטעונות מעט, ולא ידעינן הך ערוגה הנאכלת מהי ניהו (לעיל ו:). **המוציא מחבירו עליו הראיה.** הא ניזק הוא מוציא מחבירו ועליו הראיה (שם) עליו להביא עדים לברר את הספק ודאורייתא היא (לעיל מו:) מי בעל דברים יגש אליהם, יגיש ראיה אליהם (גיטין מח:).